



40 jaar licht- en beeldtechniek

Bij het voorbereiden van dit artikel realiseerde ik me dat ikzelf veertig jaar lichttechniek belichaam. Rond de tijd van de oprichting van de VPT in 1978 stond ik met Improve op een schoolfeest voor het eerst achter een Zero 88 lichttafel met een schakelpaneel voor effecten.

| TEKST: ANTOINETTE WIJFFELS |

Als dochter van een fotograaf leerde ik al vroeg wat een mooie beelden en illusies er met licht kunnen worden bereikt. In die tijd werkten we met PAR-lampen, fresnels en PC-spots, profielspots en verschillende effecten: van ACL- en pinlight-spots tot disco-effecten met exotische namen als de Plum Flower en Sweeper. Het licht van de verlichte dansvloer - een kopie van de legendarische lichtvloer uit de film *Saturday Night Fever* met John Travolta - maakte het palet compleet. Het spelen met kleuren en ritmes, front-, zij- en tegenlicht bleek een serieus ambacht te zijn. Het kostte me jaren om de kleurenfilters van LEE en ROSCO onder de knie te krijgen: hoe ze te gebruiken in combinatie met welke spot, in welke positie voor welk effect en niet te vergeten voor het aanlichten van welk oppervlak (decor, doek). Dit nog naast het effect van dimmen en flashen op de kleuren van de filters in de spots. Alleen al over de immense mogelijkheden die die gereedschapskist ons destijds bood, is een boek te schrijven.

Uitkomst

Een lichtontwerp maken met zoveel mogelijkheden was voor sommigen een kwelling en voor anderen een regelrecht feest. Computers waarop je zo'n lichtontwerp kon maken waren er nog niet en de ideeën werden dan ook met veel geduld op papier uitgewerkt, in ruimtes opgehangen en stap voor stap in cue-lijsten ondergebracht en vervolgens geprogrammeerd. De cursussen van de VPT, Flashlight en vele fabrikanten hielpen om het ambacht te leren. Een uitkomst was het *Handboek theaterbelichting* van Hugo van Uum, dat in 1991 uitkwam.

Het vak werd professioneler. Er kwamen steeds meer instrumenten om het beeld nog mooier en completer te maken:

bewegend licht, gobo's en wisselende kleuren gaven meer dynamiek. De opkomst van projectie en led maakte nog veel meer mogelijk.

Deelgenoot

De geschiedenis van veertig jaar licht- en beeldtechniek is goed te zien in de laatste stadionshow van Cirque du Soleil *TORUK*. Alle technieken passeren de revue: profielspots, fresnels en PC-spots, PAR-spots, Varilight VL-2/3/4, Clay Paky Sharpy, maar ook led-licht en virtueel decor met behulp van veertig DLP-projectoren. Het decor bestaat uit geschilderd doek (sweet sugar-stijl), decorelementen van hout, maar ook uit bewegende railconstructies met radiografische aangestuurde objecten. Er zijn inflatable wanden met uitgekiende rigging-constructies, vliegende acteurs en dieren die door



FOTO: IMPROVE

BarcoReality 6500
3 LCD-panels
4300 ANSI lumens



High End
DL-1



Color
Kinetics led



Barco HDQ 2k40



Led-fresnel



Clay Paky
Sharpy



Ayrton
Magic Panel

Leyard
0.7mm pixel pitch



8

'08

2018

Orbital
Mirror Head



Architectural Light
City Color



MiSphere



Barco MiStrip
video-led



High End
Solaspot



LG OLED
Curved Tiling

Panasonic
ultra-short-throw



Barco HDQ 4k35



Barco XDL Laser 75k

acteurs worden voortbewogen. Je bent deelgenoot van veertig jaar revolutionaire, technologische ontwikkeling en het hedendaagse publiek kijkt er nauwelijks van op.

Prikkels

De gereedschapskist van de licht/beeldontwerper en -technicus is steeds voller, veelzijdiger en spectaculairder geworden. Daardoor is het werk veranderd. Doordat alles mogelijk is - en dan ook nog eens in sneltreinvaart - gaat het ambacht verloren. Het werken aan gedetailleerde lichtontwerpen

Je bent deelgenoot van veertig jaar revolutionaire, technologische ontwikkeling en het hedendaagse publiek kijkt er nauwelijks van op.

vergt nu nog maar één slag door bijvoorbeeld het programmeren in de alles-in-éénsoftware voor lichtdesign Wysiwyg. Waar de 'oude' lichttechnicus door jaren ervaring tijdens het ontwerpproces alles op zijn netvlies ziet, wordt het resultaat nu onmiddellijk weergegeven in visualisatiesoftware. Het lichtbeeld verandert: met meer intense, directe prikkels voor de zintuigen. Het ene wow-moment volgt op het andere. Er zijn shows met zoveel wow-momenten dat je er min of meer

door verlamd raakt, zoals een konijn reageert op felle koplampen. De verbeelding, verwondering, verstilling en verademing raken daardoor in de verdrukking.

Ritme

Licht en beeld hebben een enorme impact op mensen. In veertig jaar tijd is het vak geëvolueerd, een beetje weg van verstilde lichtbeelden met af en toe een kippenvelmoment waarop samenspel van acteurs, decor, muziek, gesproken woord en licht zo perfect samenvallen dat het je tot het diepst beroert. Het raakt je ziel, net zoals je kunt genieten van een mooie zonsopgang of het onheilspellende licht bij naderend onweer. Zo mooi kan theater zijn. Ik herinner mij een prachtig lichtbeeld bij een ballet van het NDT waarbij alles samenkwam en het geheel véél meer vormde dan de som der delen. Zo'n moment had ik pas ook bij het concert van Roger Waters, waar het ritme van de muziek, het ritme en betekenis van de woorden, het ritme van de videobeelden en het licht samenkwamen in het nummer *Dogs*.

Moment

Ik word er nog steeds gelukkig van als ik precies dát moment kan creëren waarop alles in het juiste ritme met elkaar samenvalt, waardoor er een beleving ontstaat die mensen raakt en in vervoering brengt. Dát moment scheppen blijft een ambacht te midden van al het technische geweld. <<



TORUK, FOTO: CIRQUE DU SOLEIL



Onthulling NUNAS, FOTO: IMPROVE